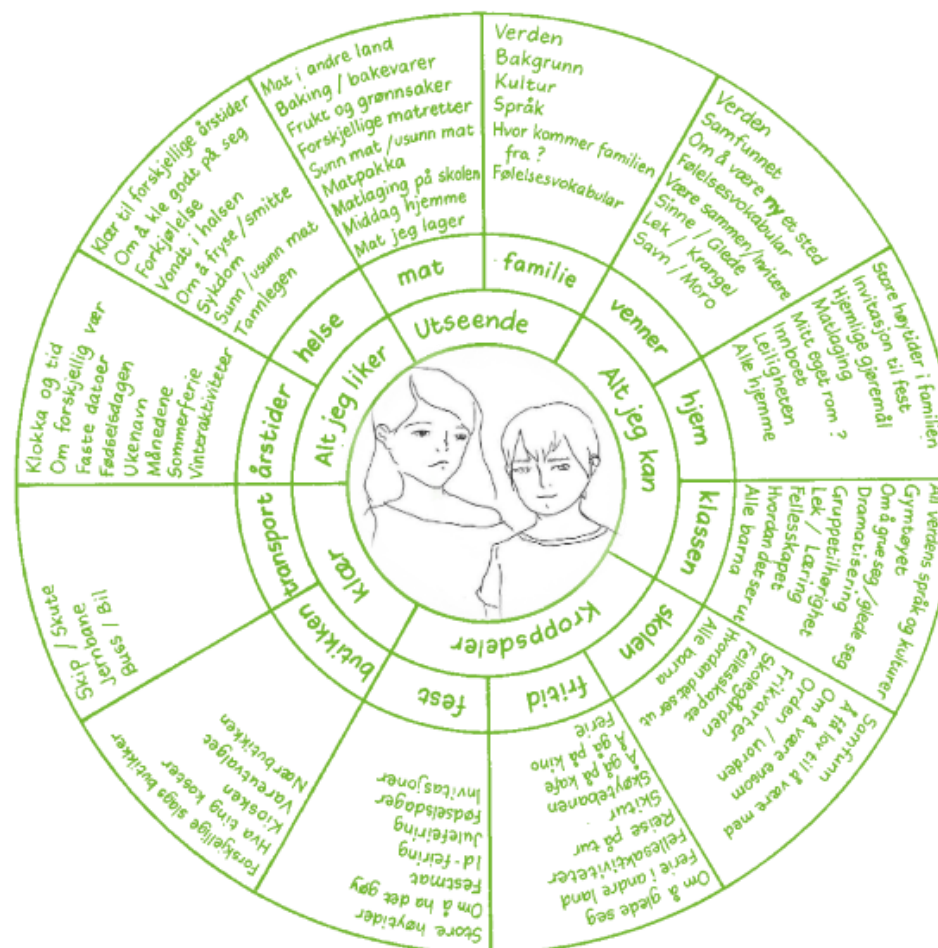

Lokal læreplan i Grunnleggende norsk for ungdomstrinnet i Tromsø kommune

Introduksjon til lokal læreplan i grunnleggende norsk for ungdomsskolene i Tromsø kommune

Denne planen er lagd i samarbeid mellom Grønnåsen og Tromstun skole våren 2017 og er ment som en hjelp i planleggingen av undervisning i grunnleggende norsk på ungdomsskolene i Tromsø kommune. Planen gjelder både for elever i ordinære klasser og i Innføringsklasser. For skoleledere og lærere som jobber med elever i Innføringstilbud, må planen sees opp mot *Temaplan IFK for ungdomstrinnet i Tromsø kommune* (lagd av samme arbeidsgruppe).

Å jobbe med elever som har krav på Særskilt språkopplæring er spennende, krevende og givende. *Kartleggingsverktøyet i grunnleggende norsk* skal brukes for å vurdere hvilket nivå den enkelte eleven er på og avgjør om eleven har krav eller ikke krav på Særskilt språkopplæring. Kartleggingen og dokumentasjon av denne er den enkelte skoles ansvar. Elever som mestrer det meste på Nivå 3 har ikke lengre krav på særskilt språkopplæring. Vi anbefaler å lese *Veiledningen Språkkompetanse i Grunnleggende norsk* s. 10 og 11, for å forstå hvordan nivåene henger sammen med *Det Europeiske Rammeverket for språk*.

Elever på ungdomstrinnet i Tromsø som skal ha særskilt språkopplæring har krav på følgende:

- Grunnleggende norsk hvor en følger *Læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter*.
- Tospråklig fagopplæring (TOSP). Dette er noen timer i uka med tospråklig faglærer, der en gjennom morsmål og norsk skal lære innholdet i fagene bedre. Her skal læreplaner i fagene brukes og det viktig med et tett samarbeid mellom tospråklig faglærer, kontaktlærer og faglærer for å utnytte denne ressursen godt (*Trekantsamarbeid, se «Mangfold i språk og tekst» pdf. fra lesesenteret.no*). I de tilfellene der en ikke finner tospråklig faglærer i morsmålet, vil eleven ha krav på Forsterket norsk (FNO).
- Noen elever vil også kunne ha krav på Morsmålsopplæring i tillegg til TOSP. Dette gjelder elever på ungdomstrinnet som er analfabet ved oppstart i Innføringsklasse. Undervisningen gjennomføres av tospråklig faglærer/ morsmålslærer og her følges *Læreplan i Morsmål*. Dette er lese- og skriveopplæring på morsmålet.

I arbeidet med *Lokal læreplanen i Grunnleggende norsk* har arbeidsgruppa sett *Læreplan i Grunnleggende Norsk* opp mot *Læreplan i Morsmål* og *Lokale Læreplaner i norsk for 8- 10 trinn i Tromsø Kommune, Lese- og skriveplan for ungdomsskolene i Tromsø kommune* og *IKT- plan for*

Tromsø kommune. Vi har også brukt *Veileder Språkkompetanse i grunnleggende norsk* og *Kartleggingsverktøy i Grunnleggende norsk* aktivt i utformingen av Tromsø kommunes *Lokale læreplan i grunnleggende norsk*.

Viktige avklaringer:

- Elevene som jobber etter nivå 1 er elever med svært ulike forutsetninger for å lære. Her finner vi:
 - o Elever som er analfabet ved oppstart på ungdomstrinnet (ALFA).
 - o Elever som kan lese og skrive på morsmålet, men må lære å lese og skrive med det latinske alfabetet (latinisering).
 - o Elever med lærevansker/andra vansker.
 - o Elever som har aldersadekvat skolebakgrunn og som kan lese og skrive med det latinske alfabetet.Tiden det tar for en elev å nå neste nivå vil derfor variere.

- Før en kan undervise i Grunnleggende norsk på ungdomstrinnet må GNOR lærere setter seg inn i godt inn i følgende:
 - *Veiledning Språkkompetanse i grunnleggende norsk*
 - *Grunnleggende norsk for språklige minoriteter – veiledning til læreplan*

- Vi har hentet ut alle vurderingskriteriene fra *Kartleggingsverktøy i grunnleggende norsk*, og lagt dem inn som underveismål i planen. Disse er markert i kursiv i planen. Det er dette vi skal vurdere elevene ut fra i Conexus Engage (tidligere Vokal).
- Noen underveismål vil gå igjen flere steder, under samme nivå.
- GNOR lærer må være obs på at eleven kan være på nivå 1 på enkelte områder og nivå 2 eller 3 på andre. Dette krever at lærer ser planen i sin helhet, selv om planen er nivådelt.
- Lytting og uttaltrening er noe en må jobbe kontinuerlig på alle nivåer, selv om det ikke uttrykkes eksplisitt i kompetansemålene og underveismålene på Nivå 3. Se *Veileder Språkkompetanse i grunnleggende norsk* s. 28 og 37. Lytte og tale vil være hovedområder en vil jobbe mye med på Nivå 1, men vi ønsker å understreke viktigheten av å beholde dette fokuset også på de høyeste nivåene.
- På nivå 3 må undervisningen i GNOR legges tett opp mot kompetansemål i K06 og årstrinnet eleven tilhører. Dette forutsetter et tett samarbeid mellom norsklærer og GNOR lærer. GNOR lærer må ta utgangspunkt i den ordinære klassens plan for perioden, men tilpasse denne til GNOR- eleven og hans/ hennes kompetanse. En bør kunne bruke både ordinært læreverk og læreverk tilpasset minoritetsspråklige. Her er det viktig å vurdere hva som er det beste for eleven. Bør eleven være inne i ordinær klasse med støtte av

GNOR lærer, eller på gruppe, evt begge deler? Når er eleven klar for å avslutte den Særskilt språkopplæringen? Vær obs på at på nivå 3 under hovedområdet *Lytte*, er kompetansemålene utelukkende koblet til *tale* (*Veileder Språkkompetanse i grunnleggende norsk*, s. 28).

Hvordan ser rommet der GNOR undervisningen foregår ut?

- Dekorer klasserommet med plakater og konkrete, f.eks. alfabet, tall, ordklasser, spørreord, etc.
- Veldig viktig med visuell støtte i undervisningsrommet. Synliggjør arbeid og heng opp det dere har jobbet med, slik at dere kan repetere og se det «gamle» i sammenheng med det «nye» elevene lærer.

Vurdering

- *Kartleggingsverktøyet i grunnleggende norsk* på den enkelte elev skal minimum oppdateres to ganger i året. (Innrapportering til Rådhuset via ledelsen på skolen 15.11. og 15.04.)
- Hver elev skal ha en språkmappe/ vurderingsmappe der de skal legge tekster/ oppgaver eleven har jobbet med. Her kan både lærer og elev se på elevens utvikling. Her skal også Elevens språkbiografi og Kartlegging i grunnleggende norsk (utskrift fra Conexus Engage, tidl. Vokal) legges i mappa når eleven overføres fra gruppe til gruppe, fra IFK til ordinær klasse. Eleven får med seg språkmappa når han/ hun er ferdig på ungdomstrinnet.

Bak i planen finnes en oversikt over gode læringsressurser til bruk for grunnleggende norsk lærere.

Vi håper at dette blir en nyttig plan for så vel Innføringskolene på ungdomstrinnet, som ordinære ungdomsskoler.

Planen er utarbeidet av følgende representanter fra Grønnåsen IFK og Tromstun IFK, våren 2017:

Elisabeth Nordvik- Wangberg, Ida Aalstad Gregersen, Gunn Kjersti Sandnes, Tone Muladal, Marit Gjendemsjø Talberg og Marit Lind Karlsen.

(Deler av illustrasjon på forsiden er hentet fra *Veiledningen Språkkompetanse i Grunnleggende norsk*, s. 34. Bildet i midten er tegnet av Elena Demicheva).

Kompetansemål (LK06) <i>Eleven skal kunne</i>	Underveismål <i>Jeg skal kunne</i>	Eksempel
Lytte og tale, Nivå 1		
forstå enkle beskjeder	<ul style="list-style-type: none"> forstå når læreren gir enkle beskjeder i klassen. (f.eks. om lekser eller hva en skal ha med på tur). 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> praktiske beskjeder som blir gitt i klassen. Eks. Kan du slå av lyset? Lage f.eks. informasjonsskriv, utstyrliste, lekser sammen.
uttrykke egne følelser, tanker og ønsker	<ul style="list-style-type: none"> Fortelle om han eller hun er glad, trist eller sint. gi uttrykk for noe han eller hun liker eller ikke liker. Kjenne til adjektiv som uttrykker følelser og uttrykk. 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> Bruke symboler, kroppsspråk Eks. tommel opp, smilefjes, trafikkllys Avstemning i klasserommet over hva man skal gjøre. F.eks. sosial aktivitet. Avkrysningstabell, eventuelt med bilder Eks. liker/liker ikke, ja/nei Bruke bilder som illustrer ulike sinnsstemninger. Eksperimenter med ulike grimaser. Har farger en stemning? Introdusere elevene for adjektiv
presentere seg selv, stille og svare på spørsmål knyttet til egen person, familie, handlinger, hendelser og objekter i nære omgivelser	<ul style="list-style-type: none"> forstå spørsmål om seg selv og familien. (for eksempel om hva eleven heter, hvor eleven bor og om hvor mange søsken eleven har) forstå når noen forteller enkelt om seg selv, sin familie og sine venner. 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> plakat om seg selv, sitt hjemland, språk. Plakatens innhold tilpasses elevens ferdigheter (tegning, bilder, tekst, tidslinje). Lærer modellerer. Eks. «Min livsreise»

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>kan svare på spørsmål, og fortelle litt om seg selv, familie og bosted.</i> • <i>svare på spørsmål og fortelle litt om aktiviteter på skolen, hjemme og i fritiden.</i> • <i>Stille enkle spørsmål til andre om hva de gjør på skolen og i fritiden.</i> • Bli kjent med spørreordene hvem, hva, hvor • Skille mellom hun og han. • <i>Hva han eller hun liker eller ikke liker.</i> • <i>Fortelle om ting eleven gjør ofte.</i> • sin adresse og sitt telefonnummer. • forstå navn på ting som finnes i klasserommet og vite at disse ordene er substantiv. 	<ul style="list-style-type: none"> • Familietre. • Elev og lærer lager ordbok/billedordbok om det eleven liker å gjøre. Eks. «Fotball» • Synliggjøre spørreordene i klasserommet. Peke på disse når man stiller spørsmål. • Intervjue hverandre. Eks. Hvor bor du? Hva er ditt telefonnummer? • Introdusere substantiv som en ordklasse. • Bruke bildememory over ord og bilder. • Bruke bildeordbøker. <p>Ressurser:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klar, ferdig, norsk! • Min tospråklige snakkende ordbok.
<p>delta i enkle samtaler, spørre hva ting heter og hva ord betyr, gi uttrykk for at en ikke forstår og be om hjelp</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Stille enkle spørsmål knyttet til undervisningen.</i> • <i>Si i fra når det er noe han eller hun ikke forstår.</i> • <i>forstå når noen forteller enkelt om seg selv, sin familie og sine venner.</i> • <i>gi uttrykk for om det er noe han eller hun liker eller ikke liker.</i> • <i>be noe om noe, f.eks. om å få låne noe eller få hjelp til noe.</i> • <i>Fortelle litt om noe som har skjedd.</i> • <i>Fortelle om ting eleven gjør ofte.</i> 	<p>Tips/metode</p> <ul style="list-style-type: none"> • Snakke om noe elevene har gjort. Modellere teksten på tavla. Eks. utflukter, filmer, arrangementer. • Mimelek over ulike fritidsaktiviteter og hobbyer. • Adjektivfortelling.

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>kan svare på spørsmål, og fortelle litt om seg selv, familie og bosted.</i> • <i>svare på spørsmål og fortelle litt om aktiviteter på skolen, hjemme og i fritiden.</i> • <i>Stille enkle spørsmål til andre om hva de gjør på skolen og i fritiden.</i> • <i>Svare på korte lette spørsmål.</i> 	
<p>Forstå og bruke sentrale ord og uttrykk for å dekke grunnleggende behov i skole og i fritiden</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Forstå navn på ting som finnes i klasserommet.</i> • <i>Forstå når noen snakker langsomt og tydelig om det man gjør i klasserommet eller hjemme.</i> • <i>Forstå når noen forklarer noe på en enkel måte. (for eksempel veien til en butikk eller hvordan eleven skal gjøre en oppgave på skolen).</i> • <i>Bruke navn på dager og måneder.</i> • Forstå og bruke ord innfor grunnleggende områder i temaplanen til innføringsklassen. • <i>Kjenne til klasseregler og skolens ordensreglement</i> • sin adresse og sitt telefonnummer. • <i>forstå når læreren gir enkle beskjeder i klassen. (for eksempel om lekser eller hva en skal ha med på tur)</i> • <i>hva han eller hun liker eller ikke liker.</i> • <i>forstå spørsmål om seg selv og familien. (for eksempel om hva eleven heter, hvor eleven bor og om hvor mange søsken elever har)</i> 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bli kjent med skolen og gå turer i nærområdet. • Navneleker, bli kjent leker. • Synliggjøre klassereglene i klasserommet på norsk og morsmål. Eks. Morsmåslærer hjelper elevene med å oversette. • Praktisk undervisning <ul style="list-style-type: none"> - besøke butikk, utstyr elevene med handleliste. - utflukter hvor elevene må løse oppgaver. F.eks ta bilde av objekter som elevene har jobbet med temabasert. • Uttryksmåter må tas opp igjen og gjentas mange ganger for at eleven skal venne seg til å bruke dem i rett sammenheng. • Leke butikk.

forstå og bruke vanlige høflighetsformer	<ul style="list-style-type: none"> • <i>forstå korte hilsener og vendinger. (for eksempel hei, takk, vær så god)</i> • <i>hilse, takke, ta farvel og unnskyld seg.</i> 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> • lage enkle dialoger om hverdagslige situasjoner. • dramatisering
uttale norske språklyder: vokaler, konsonanter, konsonantforbindelser og diftonger	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Uttale norske lyder, lydkombinasjoner og uttaler setninger med så god intonasjon at andre forstå det som sies.</i> 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> • Rim memory med bilder eller ord eks. katt-hatt, sol-stol, kai-hai. • Innlæring av ellinger, sanger og dikt. Ressurser: <ul style="list-style-type: none"> • Morovers, André Bjerke. • Fra lyd til ord.
Forstå og bruke tall i praktiske situasjoner	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Forstå navn på måneder og dager.</i> • <i>Forstå tall. (for eksempel brukt om alder, klokkeslett og om hvor mye ting koster)</i> • <i>Bruke tall og tidsbegreper om alder, klokkeslett, datoer, dager, uker.</i> • <i>Forstå når læreren gir enkle beskjeder i klassen. (for eksempel om lekser eller hva en skal ha med på tur)</i> • <i>Bruke navn på dager og måneder.</i> • sin adresse og sitt telefonnummer. • <i>Gjenkjenne navn og tall.</i> 	Tips/metode <ul style="list-style-type: none"> • Klokkememory • Samarbeide med matematikk • Smart notebook – smart lab, her kan man lage ulike smartboard aktiviteter. • Yatzy • Leke butikk. • Bli kjent med eventuelle rutetabeller (buss). Ressurs: <ul style="list-style-type: none"> • https://sites.google.com/site/kittysoppgaver/klokkeoppgaver • http://podium.gyldendal.no/mno1-4/2a Multi 2a, kapittel 7 : Tid • Multi 3a, kapittel 4: Tid • http://podium.gyldendal.no/mno1-4/3a#menultem_4 • Multi 4a, kapittel 4: Tid

		<ul style="list-style-type: none"> • http://podium.gyldendal.no/mno1-4/4a#menultem_4
Lese og skrive, Nivå 1		
Beherske det norske alfabetet med små og store bokstaver	<ul style="list-style-type: none"> • <i>det norske alfabet, og kan lese små og store bokstaver.</i> • <i>Skrive store og små bokstaver. (egen håndskrift og digitalt)</i> • Jobbe med stavelser, sette de sammen til kjente ord og uttrykk • 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spore bokstaver, bruke bokstavhus. <p>Sanger:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alfabetsang. • Tre små kinesere. <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Touchtrening http://www.sense-lang.org/typing/tutor/keyboarding.php • Fra lyd til ord.
Knytte bokstavene til lyder og trekke lydene sammen til ord.	<ul style="list-style-type: none"> • Jobbe med stavelser, sette de sammen til kjente ord og uttrykk • <i>det norske alfabet, og kan lese små og store bokstaver.</i> • 	<p>Tips/metode</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klappe stavelser, klappe navnet sitt. • Stavelseskort. Sette stavelser sammen, eks. es-ke. •
Gjenkjenne navn, tall, logoer og skilt.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gjenkjenne navn og tall.</i> • <i>Gjenkjenne logoer og skilt (egen håndskrift og digitalt)</i> • <i>Bruke tall. (for eksempel til å skrive alder, dato priser og hvor mye klokka er.)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbeide med matematikk • Utflukter med formål å bli kjent med ulike skilt og logoer til institusjoner, butikker, trafikk etc.

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>det norske alfabet, og kan lese små og store bokstaver.</i> • <i>kan svare på spørsmål, og fortelle litt om seg selv, familie og bosted.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Intervjue hverandre ved hjelp av enkelt spørreskjema. Hvor gammel er du? Når er du født? • Kopiere kjente logoer (tegne, male, brodere). • Kahoot om logoer og skilt.
Samtale om sammenhengen mellom bilde og tekst i enkle sammensatte tekster	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Forstå sammenhengen mellom bilde og tekst i enkle sammensatte tekster.</i> • <i>Lese og forstå hovedideen i korte tekster om kjente temaer.</i> • <i>Lese og forstå enkle skriftlige spørsmål om noe han eller hun har lest på norsk.</i> • <i>Svare på korte lette spørsmål.</i> • <i>utnytte tegninger og bilder for å forstå ord og enkel tekst.</i> • <i>Vite kva et vVerb</i> 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ta utgangspunkt i enkle instruksjoner eller oppskrifter som elevene møter i hverdagen. F.eks. Håndvask og matoppskrifter. Elevene lager en plakat med instruksjon for rydding av klasserommet. • <i>Konkurrere to og to. Sette ord og bilder sammen.</i> <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>360 tegnede verb</i>
Lese tilpassede tekster med flyt og sammenheng.	<ul style="list-style-type: none"> • Lese enkle dialoger • <i>det norske alfabet, og kan lese små og store bokstaver.</i> • Jobbe med stavelser, sette de sammen til kjente ord og uttrykk • <i>Forstå sammenhengen mellom bilde og tekst i enkle sammensatte tekster.</i> • <i>Lese og forstå hovedideen i korte tekster om kjente temaer.</i> • 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dialoger hentet for temaene lærerverk fra A1 og A2. • For å skape variasjon i leseopplæringen kan man bruke differensierte lesehefter. F.eks. Damms leseunivers 1-10. • Høytlesning bør ikke foregå i samlet gruppe, men alene med enkelt elev. • Høytlesning av læreren, eleven får da høre teksten med norsk uttale og god intonasjon.

		<ul style="list-style-type: none"> Eventuelle leselekser bør gjennomgås grundig på skolen i forkant og etterkant. Ressurser: <ul style="list-style-type: none"> http://podium.gyldendal.no/salabynext/ Salaby 1-4, norsk – bibliotek
Forstå hovedideen i enkle faglige tekster, informasjonstekster og beskrivelser	<ul style="list-style-type: none"> Lese og forstå korte beskjeder om tid sted og det som skal gjøres. Lese og forstå hovedideen i korte tekster om kjente temaer. Lese og forstå enkle skriftlige spørsmål om noe han eller hun har lest på norsk. Gjenkjenne navn og tall. Forstå sammenhengen mellom bilde og tekst i enkle sammensatte tekster. utnytte tegninger og bilder for å forstå ord og enkel tekst. 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> infotekster av ting som skal gjøres. Eks. Lage infoteksten sammen med elevene (oppmøtested, tidspunkt etc). tekster med illustrasjoner. Filmer og serier som kan visualisere det faglige innholdet. Førlesningsstrategi: assosiering av ord som er kjent for eleven. Eks: tankekart. Introdusere ulike sjangre. Elevene skal ha noe sjangerkunnskap, de skal kunne skille mellom en rapport og en fortellende tekst. Eks. oppskrifter, instruksjoner, faktatekst, tabell. Ressurser: <ul style="list-style-type: none"> NRK super
Skrive enkle tekster og beskjeder med funksjonell håndskrift og digitalt	<ul style="list-style-type: none"> Skrive ord og setninger som er kjent fra før. Svare på korte lette spørsmål. Svare på enkle meldinger og beskjeder. (med håndskrift og digitalt) Skrive enkle spørsmål og beskjeder. (med håndskrift og digitalt) Skrive kort om noe som er lært slik at andre forstå det. 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> Lage enkle faktatekster digitalt med bilder og tekst som eleven selv forstår. Lærer modellerer. Orddiktat på temaord. Opplæring av enkle funksjoner i Word, nettleser og mail.

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>det norske alfabet, og kan lese små og store bokstaver.</i> • <i>Skrive store og små bokstaver. (egen håndskrift og digitalt)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Spill: Gruble, ulike kategorier, ordklasser, kjente temaer. • Bruke ordbok/oversettelsesprogram. • Individuell ordliste, elevene lager sin egen ordbok som er temabasert. Hvor de kan oversette til morsmål eller lage en illustrasjon. • Skrive bildefortelling, narrativ tekst til en kort bildeserie.
Fylle ut enkle skjema med personlige opplysninger	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Fylle ut enkle skjemaer og lister. (for eksempel timeplaner og klasselister)</i> • <i>det norske alfabet, og kan lese små og store bokstaver.</i> • <i>Skrive store og små bokstaver. (egen håndskrift og digitalt)</i> • <i>Gjenkjenne navn og tall.</i> • <i>Bruke tall. (for eksempel til å skive alder, dato priser og hvor mye klokka er.)</i> • 	<p><i>Tips/metoder:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Skrive handleliste, utstyrsliste til tur.</i> • <i>Lage lister over ord i alfabetisk rekkefølge.</i>
Finne aktuelle bøker eller tekster på biblioteket og på internett.	<ul style="list-style-type: none"> • Finne informasjon om ditt hjemland. • <i>Skrive ord og setninger som er kjent fra før.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Plakat om hjemlandet digitalt eks: Publisert eller word. Søke i nettleser etter bilder og informasjon. Eks. flagg, kart, hovedstad, innbyggere, myntenhet, språk,
Språklæring, Nivå 1		
Ekperimentere med språklyder, ord og uttrykk, rim og regler	<ul style="list-style-type: none"> • kjente norske rim og regler. 	<ul style="list-style-type: none"> • Innøving av rim, sanger, klappeleker og regler (ikke tekst). • Leke med stavelser.

		<ul style="list-style-type: none"> • Kims lek, hvilket ord eller bokstav mangler.
Sammenligne språklyder, ord og uttrykk på morsmålet og norsk	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Snakke om sentrale ord og uttrykksmåter i morsmålet og sammenlikne med norsk. (for eksempel Italiensk «sono» = «jeg er»; eller ulikheter i ordstilling i enkle setninger som for eksempel i engelsk «yesterday he came» = « i går kom han».</i> 	Tips/metoder:
Bruke enkle strategier for leseforståelse	<ul style="list-style-type: none"> • <i>utnytte tegninger og bilder for å forstå ord og enkel tekst.</i> 	Tips/metoder: <ul style="list-style-type: none"> • tankekart, begrepskart, tokolonneskjema.
Gi eksempler på hvordan skriftbildet varierer avhengig av skriftsystem		
Samtale om forholdet mellom tale og skriftspråk	<ul style="list-style-type: none"> • <i>kjenne til ulikheter mellom skrift og tale. (for eksempel skrivemåten av frekvente ord som «jeg», «som», «det».</i> 	
Samtale om eget arbeid med å lære det nye språket og bruk av ulike læringsstrategier	<ul style="list-style-type: none"> • <i>samtale om hvordan han eller hun lærer norsk.</i> 	
Språk og kultur, Nivå 1		
Samtale om innholdet i noen eventyr, sanger og dikt	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Samtale om innholdet i noen enkle aldersrelevante tekster.</i> • <i>forstå hovedideen i korte tekster.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Introdusere noen norske sanger, eventyr og dikt som er kjent for «alle». • Bursdagssang • Finne eventyr fra hjemlandet i samarbeid med morsmåls lærer. • Skrive eventyr på sitt morsmål.

Samtale om innholdet i gåter, vitser eller andre humoristiske tekster	<ul style="list-style-type: none">• <i>Samtale om innholdet i noen enkle aldersrelevante tekster.</i>• forstå hovedideen i korte tekster.	<ul style="list-style-type: none">• Dramatisere enkle vitser.• Lage enkle gåter. Eks. Hvem er jeg?
Samtale om personer og handlinger i tekster fra dagliglivet, fortellinger eller andre litteratur	<ul style="list-style-type: none">• forstå hovedideen i korte tekster.	Tips/metoder:

Kompetansemål (LK06) <i>Eleven skal kunne</i>	Underveismål <i>Jeg skal kunne</i>	Eksempel
Lytte og tale, Nivå 2		
snakke med tydelig uttale	<ul style="list-style-type: none"> • Lytte til og forstå uttrykk vi bruker om ulike tema. • <i>Snakke forståelig og sammenhengende.</i> • <i>Uttale norsk lyder, lydkombinasjoner og uttale setninger med så god intonasjon at andre forstår det som sies (nivå 1).</i> 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> • Lytte og tale henger sammen: Lytteaktiviteter s. 29 -31 i Veileder. Aktiviteter <ul style="list-style-type: none"> • 20 spørsmål: Deltakerne kan sitte i små grupper. En person tenker på en ting eller en person. De andre skal stille spørsmål etter tur for å gjette hva personen tenker på. Se mer på kompetansenorge.no • Talekor • Rim, rytme og sanger Ressurser <ul style="list-style-type: none"> • Uttale.no • Kompetansenorge.no • Visnakker.no
gi uttrykk for egne meninger	<ul style="list-style-type: none"> • Ha et tilstrekkelig ordforråd for å kunne uttrykke egne meninger om flere temaer. Si seg enig eller uenig i en sak, med argumentasjon. 	Tips/metoder Aktiviteter <ul style="list-style-type: none"> • Ha avstemning i klassen. La elevene si om de er enige eller i uenige i en sak.

	<ul style="list-style-type: none"> Fortelle om en er glad, sint, lei seg, redd eller skuffet. 	Ressurser <ul style="list-style-type: none"> Visnakker.no Kahoot.it
beskrive seg selv, familie, venner, fritid, skole, arbeidsliv og nærmiljø	<ul style="list-style-type: none"> <i>Gi beskrivelser av mennesker, nærmiljø og aktiviteter knyttet til skole, fritid og arbeid i sammenhengende setninger.</i> <i>Forstå dagligdagse ord og uttrykk som angår eleven direkte (eks. knyttet til skole og familie).</i> 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> Lage slektstre (egen familie eller oppdiktet). Ta for eksempel utgangspunkt i boka «Klar, ferdig norsk – bildeordbok (Fagbokforlaget)» Lage rebusløp på skolen gjennom beskrivelser. Besøke butikk, kafe, bibliotek, kino, svømmehall, ulike arbeidsplasser osv. Aktivitet <ul style="list-style-type: none"> Alias, Gjett hvem, kortskalle Ressurser <ul style="list-style-type: none"> Visnakker.no
ta imot og gi informasjon og beskjeder i ulike situasjoner	<ul style="list-style-type: none"> <i>Forstå dagligdagse ord og uttrykk som angår eleven direkte (f.eks. ord og uttrykk knyttet til skole eller familie).</i> <i>Forstå innholdet i tydelige beskjeder.</i> <i>Formidle og svare på beskjeder knyttet til ulike situasjoner (eks. forklarer regler for spill eller snakker om det man ser og hører på turer).</i> 	Tips/metoder Lytteaktiviteter: <ul style="list-style-type: none"> Gi elevene ulike praktiske beskjeder og oppgaver som de må gjøre eller løse. Målrettet lytting (s. 32-37 i Veileder) Praktiske samhandlingsoppgaver <ul style="list-style-type: none"> An-Margritt Hauge: Snakk om det (Cappelen, 1999) Ressurser <ul style="list-style-type: none"> Kompetansenorge.no

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Forstå når noen snakker om det man gjør eller opplever i konkrete situasjoner.</i> • Lytte til muntlige fortellinger og tekster, samt kunne svare på spørsmål tilknyttet disse. 	<ul style="list-style-type: none"> • Salaby.no
<p>Samtale med og stille spørsmål til medelever om faglige emner og hendelser i hverdagen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Forstå innholdet i enkle faglige fremstillinger.</i> • <i>Samtale med andre om noe av det som skjer på skolen og i fritiden.</i> • <i>Foreslå noe for andre, love å gjøre noe og si ja eller nei på en høflig måte.</i> • <i>Stille spørsmål til andre og svare på spørsmål knyttet til undervisning og hendelser i hverdagen.</i> 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se nyhetssendinger tilpasset nivået og snakke om innholdet. <p>Aktiviteter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjett hvem, kortskalle <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> • TV2skole.no • Nrkskole.no
<p>Samtale om innholdet i filmer, dataspill, litterære tekster og teaterstykker</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gi en presentasjon i klassen på noe en har kjennskap til og har forberedt og kan svare på spørsmål knyttet til presentasjonen.</i> • Gjenfortelle innholdet i en film eller et dataspill. • Sette hendelser i film, teaterstykker og litterære tekster • <i>Samtale om oppbygging og innholdet i film, litterære</i> 	<p>Tips/metoder</p> <p>Aktiviteter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gi en presentasjon i klassen om tema eleven har godt kjennskap til. • Bokprosjekt: lese egne valgte bøker i små lesegrupper. • Føre logg. Bruk det som utgangspunkt for fagsamtale. <p>Film</p> <ul style="list-style-type: none"> • Filmer som egner for samtale etter nivå: <i>Spirit – hingsten fra Cimarron, Tungeskjærerne, Sonita.</i>

	<i>tekster, teater og dramatiseringer.</i>	
lytte til andre og gi respons på fortellinger og beskrivelser	<ul style="list-style-type: none"> • Forstå når noen leser enkle fortellinger, hvis de forklarer nye ord og viser bilder. • Forstå når noen forteller om arbeidet sitt, hvis eleven vet noe om yrket fra før. • Lytte aktivt når andre forteller eller leser. Stille spørsmål, svare på spørsmål og uttrykke egen mening når andre forteller og beskriver. 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Målrettet lytting: forstå det vesentlige i det som blir sagt (s. 30- 31 i Veileder). <p>Aktiviteter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sokratiske samtalesirkel: Elevene står i en indre og en ytre sirkel. Elevene i den indre sirkelen forklare og samtale om begreper, temaer, tekster de har lest osv. Eleven i den ytre sirkelen skal lytte og deretter gjenfortelle hva de har hørt. Eks. På bok som kan egne seg til samtale «God natt lille abbor» av Torgeir Rebolledo Pedersen <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompetansenorge.no
gjengi hovedinnholdet i dramatiserte eller illustrerte muntlige framstillinger og fortellinger	<ul style="list-style-type: none"> • Forstå og gjengi innholdet i dramatiserte eller illustrerte muntlige framstillinger og fortellinger. • Trekke ut hovedmoment fra muntlig framføring og referere det på en presis og forståelig måte. 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • La elevene gjengi hovedinnholdet i korte tekster eller eventyr gjennom rollespill.
forstå og bruke tall og størrelser i praktiske situasjoner	<ul style="list-style-type: none"> • Forstå og bruke tall og størrelser (For eks. i enkle matematikkoppgaver). • Vise at en kan organisere konkrete etter størrelse. 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjennom tema reise kan elevene samtale om avstand, valuta, tidssoner, reisetid osv. <p>Aktiviteter</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Forstå og bruke ordenstall i samtaler. • Kunne fortelle hva klokka er og forstå tid • Kunne beregne vekt og volum i f.eks matlaging. 	<ul style="list-style-type: none"> • Linja: Be elevene stille seg på rekke etter bestemte kriterier som høyde, bursdagsmåned, alder, osv. Elevene må stille hverandre spørsmål og finne frem til riktig plass i rekka. <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Multi nettoppgaver 1-7: podium.gyldendal.no/
Lese og skrive, Nivå 2		
<p>lese og forstå ulike typer tekster</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lese og forstå ulike typer tekster med aldersrelevant og aktuelt innhold (For eks. fortellinger og dikt)</i> • <i>Lese og forstå tekster om nye temaer, hvis læreren har forklart nye ord og vist bilder.</i> • <i>Lese og forstå forklaringer til skriftlige arbeider (For eks. relevante oppgavetekster).</i> • <i>Lese og forstå postkort, brev og meldinger (For eks. epost og sms).</i> • <i>Lese og forstå arbeidsplaner som brukes på skolen.</i> 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Når det arbeides med tekst kan det være lurt å dele arbeidet inn i tre faser: <i>forarbeid</i> (herunder arbeid med ord, uttrykk, bilder og overskrifter), <i>tekstlesing</i> og <i>etterarbeid</i> (s. 38-42 Veileder). • Opprett samarbeid med en barnehage i nærmiljøet. La elevene lese høyt for barna. <p>Strategier</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modellere teknikker: Introdusere elevene for et mangfold av teknikker og modellere hvordan de skal brukes. Se lese- og skriveplan for Tromsø Kommune. • <i>Forarbeid:</i> VØSL – skjema, tankekart, tenkeskriving, BISON, • <i>Tekstlesing:</i> lesetegn, samle ord til ordbank, ta notater, markere temaord og temasetninger. Søkelese. • <i>Etterarbeid:</i> tokolonnotat, venndiagram, skrive sammendrag, omorganisering av teksten i friformkart eller tegning, omskriving av teksten til andre typer tenkte

		<p>mottakere og omskriving til andre sjangere. Bruke lesestrategier for å rydde i, omorganisere, bearbeide og repetere det du har lest.</p> <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Norsksidene.no • Lesesenteret.no
<p>finne frem til og gjengi med egne ord informasjon i enkle fagtekster</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Finne informasjon som står i alfabetisk rekkefølge (For eks. ordlister og adresselister).</i> • <i>Forstå enkle tabeller og bruksanvisninger med bilder (For eks. sportsresultater og regler for enkle spill).</i> • <i>Skrive en gjenfortelling av en tekst som det er arbeidet med på skolen.</i> • <i>Skrive enkle fagtekster, også digitalt.</i> • <i>Løse oppgaver til tekster det er arbeidet med.</i> 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trekantsamarbeid mellom kontaktlærer, faglærer og morsmåslærer. Se «<i>Mangfold i språk og tekst</i>» (pdf fra lesesenteret.no). <p>Strategier</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tenkeskriving • Skriverammer • Tankekart • Venndiagram <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ordbok.uib.no • Lexin.no • Morsmal.no (bildetema)
<p>bruke grunnleggende regler for tegnsetting</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Bruke hovedregler for tegnsetting. (For eks. punktum, komma, spørsmålstegn, utropstegn, stor bokstav.)</i> 	<p>Tips/metoder</p> <p>Aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Puslespill: får utdelt en kort tekst delt inn i remser eller etter enkeltord. De skal i grupper sette delene sammen til en helhetlig tekst, med korrekt tegnsetting.

		Ressurser <ul style="list-style-type: none"> Norsksidene.no Podium.gyldendal.no/nyekontekst Ordriket.no
uttrykke egne følelser og meninger i egen skriving	<ul style="list-style-type: none"> <i>Skrive en enkel dagboktekst eller logg.</i> Uttrykke egne følelser og meninger i egen skriving med et forholdsvis variert ordforråd. 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> Gi samme oppgave med noen måneders mellomrom. Da kan lærer registrere språk- og tekstutvikling ganske direkte og snakke med eleven om det (se s. 43-46 i Veileder). Jobb med synonymer for å øke ordforråd. Aktivitet <ul style="list-style-type: none"> Bildefortelling: en narrativ fortelling til en bildeserie. Post-it: Elevene skriver ned for- og motargumenter for en sak og henger de på tavla. Elevene blir deretter tildelt om de er for eller mot saken og skal ut fra argumentene skrive en tekst (enten selvstendig eller i par). Strategi <ul style="list-style-type: none"> Tenkeskriving Ressurser <ul style="list-style-type: none"> Tv2skole.no Utenenrodtraad.wordpress.com
ordne tekster med overskrift, innledning og avslutning	<ul style="list-style-type: none"> <i>Ordne tekster med innledning, hoveddel og avslutning, alt etter sjanger.</i> <i>Forstå noen bildetekster og overskrifter i aviser.</i> <i>Skrive postkort og epost.</i> 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> Det kan være lurt å jobbe digitalt med redigering og strukturering av tekst. Elevene må lære seg vanlige termer innenfor bruk av digitale hjelpemidler. Aktivitet

	<ul style="list-style-type: none"> Bearbeide egne tekster på bakgrunn av tilbakemeldinger. 	<ul style="list-style-type: none"> Digital puslespilltekst: Elevene får utdelt en fil med en oppdelt tekst som de digitalt må redigere og omstrukturere slik at den gir mening. Elevene må kunne opprette et worddokument, lagre, redigere, endre skrift osv. (s. 53-55 i Veileder)
gi eksempler på hvordan ord og bilde virker sammen i tekster	<ul style="list-style-type: none"> <i>Forstå noen nye ord, når en har lært andre ord i samme ordfamilie. (For eks. hjelpsom og hjelpeløs, fra verbet å hjelpe.)</i> 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> Jobb med sammensatte ord, og ord fra samme ordfamilie. Det finnes mange fine interaktive oppgaver på nett. <p>Aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> Bildeserie: Elevene får utdelt en bildeserie som de skal skrive en fortelling til. Illustrasjonsfoto: Elevene skal finne bilde som passer til noen gitte tekster. Elevene må begrunne valgene sine. <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> Vg.no Tv2skole.no Netteleven.no
skrive enkle fagtekster, sammensatte tekster, fortellinger og brev	<ul style="list-style-type: none"> Lage enkle sammensatte skjermtekster. Skrive postkort og epost. Skrive med en personlig og funksjonell håndskrift eller tastaturet på en hensiktsmessig måte. 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> Varier bruk av håndskrift og datamaskin når elevene jobber med tekstskriving. <p>Skriveprosessen</p> <ol style="list-style-type: none"> Lærer gir en innføring i de ulike fasene i skriveprosessen: Idé → tenkeskriving → førsteutkast → (respons →)

	<ul style="list-style-type: none"> • Skrive tekst med klart uttrykt tema. • Skape sammenheng mellom setninger og avsnitt. 	<p>omarbeiding → ferdigskrivning → korrekturlesing → la andre lese/publisering.</p> <p>2) Gi et eller flere skriveoppdrag, teksten de skriver skal være kort. Bruk dem til å jobbe gjennom skriveprosessen. Korte felles stopp med forklaring for hver fase i prosessen, og øve videre. La elevene lese hverandres tekster og gi respons på ferdig tekst.</p> <p>Aktiviteter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skrivekurs: Praktisk skriveøvelse laget av skrivesenteret.no/ressurser/skrivekurs/ • Avisprosjekt: lag en nettavis eller en papiravis med elevene. Skriv annonser, nyhetsreportasjer, intervju, reklame osv. • Skriverammer: Skriv en tekst etter gitt skriveramme. Fine ferdiglagde skriverammer med tekstbindere finner du på skrivesenteret.no <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skrivesenteret.no • Norsksidene.no
fyller ut relevante skjemaer	<ul style="list-style-type: none"> • Fyller ut relevante skjema (For eks. bibliotek kort). 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • La elevene fylle ut skjema i reelle situasjoner.
bruke digitale medier til å skrive og gi hensiktsmessig respons på meldinger	<ul style="list-style-type: none"> • Skrive postkort og epost. • Skrive korte fortellinger, også digitalt. 	<p>Tips/metoder</p> <p>Aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lukket Facebookgruppe: Skrive innlegg eller ha en debatt på klassens lukkede Facebookside. Elevene kan skrive et innlegg med bilde fra en klassesetning eller ekskursjon. Elevene må kommentere medelevers innlegg.

		Ressurser <ul style="list-style-type: none"> • Facebook.com
foreta informasjonssøk, skape, lagre og gjenhente tekster ved hjelp av digitale verktøy	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Søke informasjon digitalt.</i> • Opprette, lagre og finne frem digitale tekster. • Oppgi kildene en bruker i eget arbeid. • Kjenne til opphavsrettslige regler for bruk av bilder og musikk. 	Tips/metoder Aktivitet <ul style="list-style-type: none"> • Jakten på Ada: nettbasert spill som trener ferdigheter i regning, lesing, skriving og digital kompetanse. Finnes på kompetanse.no • Min reise: Elevene skal (individuellt eller i grupper) planlegge ei reise til ett eller flere land i Europa ved å bruke fysiske og digitale kart, trykte og digitale leksika, fagbøker og nettsider. Eleven må oppgi sine kilder. De skal presentere reiseruta ved hjelp av digitale verktøy, og knytte kunnskap om stedene de reiser gjennom til den digitale presentasjonen. Ressurser <ul style="list-style-type: none"> • IKT-plan for Tromsøskolen, mål etter 6. Trinn.
lese og forstå tabeller og grafiske framstillinger	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Forstå enkle tabeller og bruksanvisninger med bilder (For eks. sportsresultater og regler for enkle spill).</i> • <i>Les og forstå arbeidsplaner som brukes på skolen.</i> 	Tips/metoder Aktivitet <ul style="list-style-type: none"> • Elevene skal over ei uke registrere været inn kolonnetabell. Dette skal til sist oversettes til søyle- eller linjediagram. Ressurser <ul style="list-style-type: none"> • Multi nettoppgaver 1-7, podium.gyldendal.no/multi

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Tolke grafiske fremstillinger og tabeller.</i> • Forstå hvordan tabeller og grafiske framstillinger henger sammen med teksten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Norsksidene.no (lesing)
Språklæring, Nivå 2		
bruke grunnleggende strukturer for setningsbygging og tekstbinding	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Identifisere ulike ordklasser.</i> • <i>Kunne grunnleggende setningsoppbygging på norsk.</i> • <i>Kunne analysere enkle helsetninger.</i> • Lære SKADASVIPP – alle ordklassene, og hvordan vi bruker dem. SKADASVIPP: Substantiv, Konjunksjon, Adjektiv, Determinativ, Adverb, (Subjunksjoner), Verb, Interjeksjoner, Preposisjon, Pronomen. 	<p>Tips/metoder</p> <p>Aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elevene kan analysere setninger på nett. • Øve på å bygge setninger ved fargekoder (eks. Verbal grønn, subjekt rød, direkte objekt gul) <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> • ordforalt5-7.cappelendamm.no (Setningsanalyse) • lesogskriv.no (jobb med setninger)
identifisere og beskrive ulike ordklasser og funksjonene til disse ordklassene	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Identifisere ulike ordklasser.</i> • <i>Beskrive ordklassene og funksjonene til ordklassene.</i> • Bruke ulike ordklasser. 	<p>Tips/metoder</p> <p>Aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sortering: La elevene sortere utklippede ord i kategorier. • Snorkort: En taktil oppgave hvor elevene må sette ord i riktig ordklasse ved hjelp av en snor på et kort. <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> • praktisk1.cappelendamm.no

		<ul style="list-style-type: none"> • Skrivesenteret.no (snorkort)
beherske ulike strategier for å lære nye ord og begreper	<ul style="list-style-type: none"> • Forstå nye ord ut fra noe kjennskap til ordlagning på norsk. (For eks. sammensatte ord) • Bruke ulike strategier for å lære nye ord og begreper. 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> • Lærer må modellere ulike strategier for å lære seg nye ord. Aktivitet <ul style="list-style-type: none"> • Ordmemory og Kims lek
samtale om kommunikasjonsstrategier	<ul style="list-style-type: none"> • Samtale om sentrale kommunikasjonsstrategier (For eks. hvordan en stiller spørsmål, ber en person gjenta, uttrykker seg høflig). 	Tips/metoder <ul style="list-style-type: none"> • Øve på å tilpasse språket ulike situasjoner og sammenhenger. Metode Trekantsamarbeid mellom kontaktlærer, faglærer og morsmålslærer (se "Mangfold i språk og tekst" pdf. fra lesesenteret.no).
bruke egne erfaringer til å snakke om likheter og forskjeller mellom norsk og eget morsmål	<ul style="list-style-type: none"> • Fortelle om forskjeller mellom norsk og eget morsmål, ut fra egne erfaringer. • Gi uttrykk for egen kompetanse på ulike språk. 	Tips/metoder Metode <ul style="list-style-type: none"> • Trekantsamarbeid mellom kontaktlærer, faglærer og morsmålslærer (se "Mangfold i språk og tekst" pdf. fra lesesenteret.no).
beskrive og vurdere egen framgang med å lære norsk		Tips/metoder Metode <ul style="list-style-type: none"> • Trekantsamarbeid mellom kontaktlærer, faglærer og morsmålslærer (se "Mangfold i språk og tekst" pdf. fra lesesenteret.no). Aktivitet

		<ul style="list-style-type: none"> • Loggføring: elevene kan skrive logg med jevne mellomrom, og sammen med lærer seg konkret fremgang i egen skriving. De kan også skrive ukentlig/daglig logg over en periode med tema «I dag har jeg lært». Dette for å synliggjøre norskfremgangen både for elev og for lærer. • Kartlegging: Med utgangspunkt i kartlegging i grunnleggende norsk kan lærer og elev samtale om elevens framgang i norsk. Her må eleven få rom til selv vurdere og beskrive egen framgang.
Språk og kultur, Nivå 2		
samtale om sentrale personer og handlinger i et utvalg skjønnlitterære tekster og tekster fra dagliglivet	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Samtale om noen muntlige og skriftlige tekster fra ulike land og gjøre sammenligninger.</i> 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Språkmappe: I kartlegging for grunnleggende norsk vises det til språkmappe som kartleggingsverktøy. Dette er et fint verktøy for å dokumentere elevens erfaringer med ulike tekstkultur (s. 35 i Kartleggingsmateriell i grunnleggende norsk / s. 58 i Veileder). <p>Aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elevene skal lage en skjematisk oversikt over sin kontakt med norsk tekstkultur, samt morsmålets tekstkultur (s. 51 i Veileder). • Presentasjon: Elevene skal presentere forfattere, enten fra Norge, hjemlandet eller andre land.
fortelle om noen lokale og sentrale norske personer, steder og begivenheter	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Fortelle om noen lokale personer, steder og begivenheter.</i> 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det er viktig å eksponere elevene for sentrale begivenheter som tar plass i lokalmiljøet, som eksempel TIFF, 17.maifeiring, teater, konsert og liknende.

		<p>Aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ekskursjon i nærmiljøet: Elevene skal bli mer kjent med steder i lokalmiljøet gjennom ekskursjon. Elevene må gjennom utdelte oppgaver finne frem til sentrale bygninger, steder og kulturminner i Tromsø. Opplevelser og informasjon de har innhentet skal dokumenteres i logg eller dagboktekst. • Politikk i Norge og Tromsø: Hvem bestemmer? Elevene skal bli kjent med de ulike partiene i Norge og Tromsø, samt sentrale personer innenfor disse. Her kan det være lurt å la eleven reflektere over det han/hun kjenner til fra før.
<p>forklare betydningen av noen faste uttrykk, sentrale ordtak og språklige bilder</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Samtale om og forklare betydningen av noen faste uttrykk og sentrale ordtak.</i> • <i>Forklare betydningen av noen språklige bilder.</i> 	<p>Tips/metoder Trekantsamarbeid mellom kontaktlærer, faglærer og morsmåls lærer (se "Mangfold i språk og tekst" pdf. fra lesesenteret.no).</p> <p>Aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Språklige bilder: Det norske språket er fullt av språklige bilder, faste uttrykk og sentrale ordtak. Gi elevene ulike eksempler, og la de forklare betydningen av disse. Har elevene eksempler på språklige bilder fra sitt morsmål? Elevene kan velge seg et uttrykk de liker spesielt godt og illustrere dette, enten digitalt eller ved et annet uttrykk.
<p>forklare hvordan valg av ord, stemmebruk og kroppsspråk kan uttrykke forskjellige holdninger</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skille mellom nonverbal og verbal kommunikasjon. • Fremføre tolknede opplesning 	<p>Tips/metoder</p> <p>Aktivitet</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Tilpasse kroppsbruk og stemmebruk til formålet 	<ul style="list-style-type: none"> • Modeller: Les et dikt/fortelling høyt for klassen, og vis forskjellige måter å lese på. La elevene herme. La dem foreslå nye måter å gjøre det på og fremføre dette. • Rollespill: Velg et dikt, en sketsj eller en kort fortelling, la elevene fremføre med forskjellige bestillinger (for eksempel forelsket, sint, ironisk, trist, humoristisk). Samtale i klassen om hvilken effekt tolkningene kan ha på innholdet.
<p>samtale om språklig mangfold i Norge</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Samtale om språklig mangfold i Norge.</i> • Kjenne til dialekt, sosiolekt og etnolekt. • Samtale om holdninger til språklige variasjoner i verden. 	<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • For å kunne kjenne igjen og samtale om språklig variasjon må eleven få anledning til å lytte til ulike varianter av norsk, både ulike dialekter, ulike sosiolekter, ulike etnolekter og språkbruk i forskjellige situasjoner. Den internasjonale morsmålsdagen 21. februar er en fin anledning til å jobbe med kompetanse rundt og holdninger til språklig mangfold. <p>Aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intervju: I små grupper eller par lage og gjennomføre intervju med innfødte språkbrukere (eks. lærere, medelever og andre) med ulikt fokus som barndom, jobb, tradisjoner innenfor familien/nærmiljøet. I etterkant kan det være interessant å se på særtrekk ved ulik språkbruk elevene har møtt i praksis. <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Idehefte: Språklig og kulturelt mangefold – en ressurs i opplæringen (Se ressurshefte for link). • FN.no (se link i ressursheftet).

<p>sammenligne ulike levesett, tradisjoner, omgangsformer og skikker</p>		<p>Tips/metoder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det kan være et poeng å minne både seg selv og elevene om at observasjoner av likheter kan være like interessant som observasjoners av ulikheter.
<p>uttrykke egne tanker om personer og handlinger i norske TV-programmer, filmer og teaterstykker</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Uttrykke egne tanker om personer og handlinger i norsk tv- programmer, filmer og teaterstykker.</i> 	<p>Tips/metoder</p> <p>Aktivitet</p> <ul style="list-style-type: none"> • La elevene gjennom ulike lese og skrive strategier som tankekart og venndiagram uttrykke sine tanker om personer de har møtt gjennom TV, film og teaterstykker. Elevene må aktivt bruke ulike adjektiv for å gjøre personbeskrivelser. <p>Ressurser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uttrykke egen ønsker og meninger – NAFO (se ressurshefte for link)

<p>Kompetansemål (LK06) <i>Eleven skal kunne</i></p>	<p>Underveismål <i>Jeg skal kunne</i></p>	<p>Eksempel</p>
<p>Lytte og tale, Nivå 3</p>		

<p>Uttrykke og grunngi egne standpunkter og vise respekt for andres</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Uttrykke forbauselse, tilfredshet, misnøye</i> • <i>Uttrykke sikkerhet, usikkerhet og tvil</i> • <i>Uttrykke meninger og gi begrunnelser</i> • <i>Uttrykke og begrunne ønsker</i> • <i>Fortelle om planer</i> • <i>Fortelle om framtidsdrømmer</i> • <i>Forklare hvorfor noe er et problem og kommentere andres meninger</i> • <i>Gjennomføre en forberedt presentasjon i klassen</i> • <i>Uttale norsk lyder, lydkombinasjoner og uttale setninger med så god intonasjon at andre forstår det som sies (nivå 1).</i> 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Nettdebatter: analysere kommentarfelt på internett. La elevene finne eksempler fra eget nettbruk eller debatter på nett på utsagn som kan virke trakasserende, sårende, diskriminerende. Søk for eksempel på: «Gamergate».</i> • <i>Rollespill og refleksjon: Diskutere eget språk og kroppsspråk som en del av språkbruk i hverdagslivet og hvordan ord kan støte grupper som ikke tilhører egen aldersgruppe eller omgangskrets.</i> • <i>Lage rollespill/skjets der samme situasjon/tema fremføres på forskjellige måter ved ulik språkbruk. Diskutere virkningen av «dannet/diskriminerende» språkbruk (lokal læreplan 9. trinn – Tromsø kommune).</i> <p>Sosialkompetanse / konfliktløsningsamtale</p> <p>Ressurser:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.dubestemmer.no • www.iktplan.no
<p>Ta ordet, bruke faglige ord og begreper og delta aktivt i ulike opplærings situasjoner</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gi respons til medelever under presentasjoner og ved høytlesing</i> • <i>Følge med og forstå hovedinnholdet i presentasjoner i klassen (for</i> 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Lage film, Power Point, Creaza og/eller evt andre digitale verktøy ved presentasjon av to eller flere fag (læreplan norsk 9. trinn – Tromsø kommune).</i>

	<p><i>eksempel i presentasjoner av prosjekter eller av nytt fagstoff)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Be om flere opplysninger om nødvendig</i> • <i>Bidra til å holde samtaler i gang</i> • <i>Fortelle om interesser, hendelser og erfaringer knyttet til egen hverdag tilpasset situasjon, formål og mottakere</i> • <i>Gjennomføre en forberedt presentasjon i klassen</i> • <i>Uttale norsk lyder, lydkombinasjoner og uttale setninger med så god intonasjon at andre forstår det som sies (nivå 1).</i> 	<p>Ressurser:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.iktplan.no • www.norsksidene.no
<p>Presentere et fagstoff muntlig med og uten hjelpemidler</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Forstå og ha utbytte av fagopplæring</i> • <i>Følge med og forstå hovedinnholdet i presentasjoner eller nytt fagstoff (for eksempel ved presentasjon av prosjekter eller nytt fagstoff)</i> • <i>Uttale norsk lyder, lydkombinasjoner og uttale setninger med så god intonasjon at andre forstår det som sies (nivå 1).</i> 	<p>Tips/Metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Øve på tidsbruk ved fremføring</i> • <i>Norskfaglig vil si: variert og presist språk, engasjerende væremåte, gode kommunikasjonsferdigheter, kreative vinklinger og god diskusjon (lokallæreplan 10. trinn Tromsø kommune).</i> <p>Ressurser:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.iktplan.no

	<ul style="list-style-type: none"> • Gjennomføre en forberedt presentasjon i klassen 	
<p>Oppsummere og beskrive innholdet i filmer, teaterstykker, radio og tv programmer og beskrive egne reaksjoner på disse</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gjenfortelle hovedinnholdet i filmer, radio- og tv-program, teaterstykker og gi uttrykk for sin mening om innholdet • Ha utbytte av en lydbok (for eksempel lydfil, Youtube evt) eller et radioprogram om noe eleven er interessert i, når det snakkes tydelig • Uttale norsk lyder, lydkombinasjoner og uttale setninger med så god intonasjon at andre forstår det som sies (nivå 1). • Forstå hovedinnholdet i tv-programmer 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bokprosjekt: Lese egne valgte bøker i små lesegrupper (delt etter samme lesehastighet), bruk av rollekort for å gi lesebestilling til samtaler i grupper. Føre logg. Bruke det som utgangspunkt for fagsamtaler. Jobbe med sjekkliste for fagsamtale om litteratur, film og teater. • Bruk samme tekst for å framføre på ulike måter. Diskutere effekten av ulike måter å framføre på (lokal læreplan 9. trinn Tromsø kommune). <p>Ressurser:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.norsksidene.no
<p>Fortelle om interesser, hendelser og erfaringer knyttet til egen hverdag tilpasset situasjon, formål og mottakere</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fortelle om interesser, hendelser og erfaringer knyttet til egen hverdag tilpasset situasjonen, formål og mottakere • Uttale norsk lyder, lydkombinasjoner og uttale setninger med så god intonasjon at andre forstår det som sies (nivå 1). 	<p>Tips/Metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Øve på å trekke ut og gjenfortelle hovedinnholdet i hendelser og erfaringer du har fra din kultur (lokal læreplan 9.trinn – Tromsø kommune). • Presentere en høytid/tradisjon som er knyttet til egen kultur. <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.google.no
<p>Bruke kommunikasjonsstrategier</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Be om flere opplysninger når det er nødvendig 	<p>Tips/Metode:</p>

<p>både i forberedte og uforberedte situasjoner forstå eller gjøre seg forstått</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Uttrykke forbauselse, tilfredshet, misnøye</i> • <i>Uttrykke sikkerhet, usikkerhet og tvil</i> • <i>Uttrykke meninger og gi begrunnelser</i> • <i>Uttrykke og begrunne ønsker</i> • <i>Holde samtalen i gang</i> • <i>Forklare hvorfor noe er et problem og kommentere andres meninger</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruke variert og presist språk, ha engasjerende væremåte, gode kommunikasjonsferdigheter, kreative vinklinger og gode diskusjoner (lokallæreplan 10. trinn Tromsø kommune). <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elevrådsarbeid
<p>Gjennomføre planlagte presentasjoner gjennom rollespill, drama, opplesning og intervju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gjennomføre en forberedt presentasjon i klassen</i> • <i>Uttale norsk lyder, lydkombinasjoner og uttale setninger med så god intonasjon at andre forstår det som sies (nivå 1).</i> 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Besøke teater og kino og analysere hvordan oppbyggingen av disse sjangrene benyttes. Bruk sjekklister for fagsamtale om film og teater. Diskutere egne opplevelser av det de så, og den objektive og subjektive opplevelsen de hadde (lokal læreplan 10. trinn – Tromsø kommune).

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gjenfortelle hovedinnholdet i filmer, radio – og tv-program, teaterstykker og gi uttrykk for sin mening om innholdet</i> 	Ressurs: <ul style="list-style-type: none"> • DKS • Media – internett
Lese og skrive, Nivå 3		
Bruke varierte og hensiktsmessige lesestrategier i arbeid med ulike teksttyper	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Forstå ordforklaringer til en tekst som læreren ikke har gjennomgått (gi eks?)</i> • <i>Lese og forstå oppgaveinstruksjoner til tekster som læreren ikke har gjennomgått</i> • <i>Finne fram til relevant informasjon og oversiktslesing av en tekst</i> • <i>Bruke ordbøker og digitale hjelpemidler til ordlæring, begrepsforståelse, bøyning og rettskriving</i> • <i>Ta notater ved lesing av fagtekster</i> • <i>Sette opp tekster på en oversiktlig måte ved hjelp av overskrifter, avsnitt og tegnsetting</i> 	Tips/metode: <ul style="list-style-type: none"> • Lese og skriveplan for ungdomsskolene i Tromsø kommune, for eksempel BISON - oversiktslesing Ressurs: <ul style="list-style-type: none"> • www.lesesenteret.no • www.skrivesenteret.no • www.iktplan.no
Hente informasjon fra fagtekster og bruke dette til å løse oppgaver	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lese og forstå fagtekster</i> • <i>Forstå ordforklaringer til en tekst som læreren ikke har gjennomgått</i> 	Tips/metode: <ul style="list-style-type: none"> • Lese og skriveplan for ungdomsskolene i Tromsø kommune, for eksempel dybdelesing, lesebestilling (lokal læreplan 9. trinn Tromsø kommune).

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lese og forstå oppgaveinstruksjoner til tekster som læreren ikke har gjennomgått</i> • <i>Finne litteratur og stoff til egne arbeidsoppgaver på internett</i> • <i>Finne nødvendig informasjon i oppskrifter, brosjyrer og på internett</i> • <i>Finne frem til relevant informasjon ved oversiktslesing av en tekst</i> • <i>Forstå forskjellige typer kart, statistikker og grafiske tabeller</i> • <i>Ta notater ved lesing av fagtekster</i> • <i>Bruke et variert ordforråd</i> • <i>Bruke digitalt verktøy i egen skrivning</i> 	<p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.norsksidene.no
<p>Skrive sammendrag av tekster om aktuelle emner i aviser, blader og på internett</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lese og forstå fagtekster</i> • <i>Forstå ordforklaringer til en tekst som læreren ikke har gjennomgått</i> • <i>Forstå oppgaveinstruksjoner til tekster som læreren ikke har gjennomgått</i> • <i>Finne litteratur og stoff til egne arbeidsoppgaver på internett</i> • <i>Bruke ordbøker og digitale hjelpemidler til ordlæring,</i> 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se «Lese- og skriveplan for ungdomsskolene i Tromsø kommune». • De fire grunnleggende skrivemåter: handlingsreferat, tankereferat, replikk og skildring. • Øve på å skrive innledninger og avslutninger • Lage overskrifter

	<p><i>begrepsforståelse, bøyning og rettskriving</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Finne frem til relevant informasjon ved oversiktslesing av en tekst</i> • <i>Ta notater ved lesing av fagtekster</i> • <i>Lage et sammendrag av noe han eller hun har sett, hørt eller lest</i> • <i>Bruke et variert ordforråd</i> • <i>Bruke digitalt verktøy i egen skriving</i> • <i>Ha få ortografisk feil og kan følge hovedregler for bøyning av ord og for oppbygging av setninger</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Analysere overskrifter (lokal læreplan 8.trinn Tromsø kommune). <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skripesenteret.no • www.norsksidene.no
<p>Lese skjønnlitterære tekster i ulike sjanger og presentere egne opplevelser og leseerfaringer</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Lese og forstå skjønnlitterære tekster i ulike sjangrer som ikke inneholder for mange ukjente ord</i> • <i>Uttrykke følelser og meninger i egen skriving</i> • <i>Bruke digitalt verktøy i egen skriving</i> 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se «Lese- og skriveplan for ungdomstrinnet i Tromsø kommune». • Lære om setningsoppbygging (lokal læreplan 8. trinn Tromsø kommune). <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skripesenteret.no • www.lesesenteret.no • www.norsksidene.no

<p>Gi eksempler på hva som gjør en tekst lett eller vanskelig å forstå</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Sette opp tekster på en oversiktlig måte ved hjelp av overskrifter, avsnitt og tegnsetting</i> • <i>Bruke et variert ordforråd</i> • <i>Uttrykke følelser og meninger i egen skriving</i> • <i>Ha få ortografiske feil og kan følge hovedregler for bøyning av ord og for oppbygging av setninger</i> 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se «Lese- og skriveplan for ungdomstrinnet i Tromsø kommune». <p>Skriveprosessen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lærer gir en innføring i de ulike fasene i skriveprosessen: ide-> tenkeskriving -> førsteutkast -> respons -> omarbeiding -> ferdigskrivning -> korrekturlesing -> la andre lese den. La elevene lese hverandres tekster og gi respons på ferdig tekst (lokal læreplan 8.trinn Tromsø kommune). <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.norsksidene.no
<p>Lese og snakke om enkle tekster på sidemålet</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Eleven kan lese og forstå en enkel tekst på sidemålet</i> 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se «Lese- og skriveplan for ungdomstrinnet i Tromsø kommune». • Lære om nynorsk setningsoppbygging (lokal læreplan 8. trinn Tromsø kommune). <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.lesesenteret.no • www.norsksidene.no • www.nynorsksenteret.no

<p>Bruke et variert ordforråd for å uttrykke følelser og meninger i egen skrivning</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bruke et variert ordforråd • Uttrykke følelser og meninger i egen skrivning • Bruke digitalt verktøy i egen skrivning • Lese og forstå personlige brev eller e-post som beskriver hendelser, følelser og ønsker 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bruke temaord, temasetninger og kommentarsetninger. • Skrive artikler/brev/epost/dagbok (lokal læreplan 8. trinn – Tromsø kommune). <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.norsksidene.no
<p>Gjenkjenne de språklige virkemidlene gjentakelse, sammenlikning og metaforer</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lese og forstå fagtekster • Lese og forstå skjønnlitterære tekster i ulike sjangrer som ikke inneholder for mange ukjente ord • Forstå ordforklaringer til en tekst som læreren ikke har gjennomgått • Bruke ordbøker og digitale hjelpemidler til ordlæring, begrepsforståelse, bøyning og rettskrivning 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jobbe med ulike sjanger, for eksempel dramatisere eventyr. <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.cappelendamm.no • www.lesesenteret.no
<p>Strukturere tekst etter tidsrekkefølge og skape sammenheng mellom setninger og avsnitt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ta notater ved lesing av fagtekster • Skrive korte rapporter og føre logg • Skrive fortellinger • Skrive en kort, sammenhengende fagtekst om et kjent emne 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se «lese og skriveplan for ungdomstrinnet i Tromsø kommune» (lokal læreplan 8.trinn – Tromsø kommune). • Skrive for eksempel korte fortellinger og rapporter. <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.norsksidene.no

	<ul style="list-style-type: none"> • Sette opp tekster på en oversiktlig måte ved hjelp av overskrifter, avsnitt og tegnsetting • Bruke et variert ordforråd • Bruke digitalt verktøy i egen skrivning 	
Produsere sammensatte tekster med bilder, utsmykninger og varierte skrifttyper	<ul style="list-style-type: none"> • Lage passende bildetekster til tegninger og fotografier • Bruke digitalt verktøy til egen skrivning • Skrive fortellinger • Skrive en kort, sammenhengende fagtekst om et kjent emne • Bruke et variert ordforråd 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bok og/eller filmanmeldelse – se film, bruke bilder. • Se «lese og skriveplan for ungdomstrinnet i Tromsø kommune». <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skripesenteret.no
Bruke tekster fra internett og følge regler om opphavsrett og kildebruk	<ul style="list-style-type: none"> • Bruke digitalt verktøy i egen skrivning • Finne litteratur og stoff til egne arbeidsoppgaver på internett • Finne nødvendig informasjon i oppskrifter, brosjyrer og på internett • Følge regler om opphavsrett og kildebruk 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Velg noen bilder/tekster/musikk og finn ut hvordan kilder er brukt i lærebøker • Vis til kildebruk ved skrivning av egen tekst • Sosiale medier – legge ut bilder, tekster, dikt uten å referere til kilder (lokal læreplan 8. trinn – Tromsø kommune). <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.iktplan.no • www.dubestemmer.no

		<ul style="list-style-type: none"> • www.slideshare.net/digitalkommekraft/tone-kildekritikk • www.daria.no • www.ung.no
Bruke regler for ortografi, tegnsetting og setningsstruktur i egen skriving	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Bruke ordbøker og digitale hjelpemidler til ordlæring, begrepsforståelse, bøyning og rettskriving</i> • <i>Ha få ortografiske feil og kan følge hovedregler for bøyning av ord og for oppbygging av setninger</i> 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jobbe med tegnsetting, bindeord og generell rettskriving. • Gjøre bruk av retteprogram. • Lære SKADASVIPP – alle ordklassene, og hvordan vi bruker dem. SKADASVIPP = substantiv, konjunksjon, adjektiv, determinativ, adverb, verb, interjeksjon, preposisjon, pronomer. <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.norsksidene.no
Finne litteratur og stoff til egen skrive- og arbeidsoppgaver på biblioteket og internett	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Bruke digitalt verktøy i egen skriving</i> • <i>Bruke ordbøker og digitale hjelpemidler til ordlæring, begrepsforståelse, bøyning og rettskriving</i> • <i>Finne litteratur og stoff til egne arbeidsoppgaver på internett</i> • <i>Finne nødvendig informasjon i oppskrifter, brosjyrer og på internett</i> 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Øve på bruk av relevante søkeord på internett for å kunne finne og anvende relevant innhold for å løse oppgaver (lokal læreplan 10.trinn – Tromsø kommune). <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.norsksidene.no • www.slideshare.net/digitaldommekraft/tone-kildekritikk • www.iktplan.no • www.dubestemmer.no

<p>Bruke ordbøker, oppslagsverk og digitale hjelpemidler</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bruke ordbøker og digitale hjelpemidler til ordlæring, begrepsforståelse, bøyning og rettskriving • Forstå ordforklaringer til en tekst som læreren ikke har gjennomgått 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Øve på bruk av relevante søkeord på internett for å kunne finne og anvende relevant innhold for å løse oppgaver (lokal læreplan 10. trinn – Tromsø kommune). <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.norsksidene.no • www.slideshare.net/digitaldommekraft/toner-kildekritikk • www.iktplan.no • www.dubestemmer.no
<p>Beskrive og tolke grafiske presentasjoner av tall og andre data</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Forstå forskjellige typer kart, statistikker og grafiske tabeller 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skal kunne forstå og anvende for eksempel busstabell, tabeller og diagram i tekster, for eksempel kart, SSB (Statistisk Sentral Byrå) <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.ssb.no
<p>Språklæring, Nivå 3</p>		
<p>Snakke om erfaringer med hvor, hvordan og når eleven bruker ulike språk</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fortelle om sine erfaringer med bruk av ulike språk i ulike situasjoner • Identifisere noen likheter og forskjeller mellom norsk og eget morsmål og kunne utnytte dette i egen språklæring 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jobbe med ordklasser og sammenligne med eget skriftspråk. Kunne si noe om likheter og forskjeller mellom eget morsmål og norsk. <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.norsksidene.no

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Snakke om erfaringer med hvor, hvordan og når de ulike språkene brukes</i> • <i>Reflekter over og samtale om sin egen kompetanse som flerspråklig</i> • <i>Gi eksempler på noen språklige bilder på norsk og morsmål</i> 	
Samtale om bruk av ironi og humor i språket	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Samtale om bruk av ironi og humor</i> 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunne gjenkjenne og bruke ironi og humor i tekster, og i muntlig språk. <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.norsksidene.no
Reflektere over egen erfaring med ulike lese- og læringsstrategier	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gi eksempler på noen språklige bilder i norsk og morsmål</i> • <i>Reflekter over og samtale om sin egen kompetanse som flerspråklig</i> 	<p>Tips og metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunne bruke ulike lese- og læringsstrategier. «Se lese og skriveplan for ungdomstrinnet i Tromsø kommune» <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.nafo.no
Snakke om talemålsvariasjon, stemmebruk og kroppsspråk i ulike språk	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Snakke om talemålsvariasjon i norsk og morsmål</i> 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jobbe med intonasjon, rollespill etc. <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.lesesenteret.no • www.skrivesenteret.no

Identifisere likheter og forskjeller mellom norsk og eget morsmål	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Identifisere noen likheter og forskjeller mellom norsk og eget morsmål og kunne utnytte dette i egen språklæring</i> • <i>Fortelle om sine erfaringer med bruk av ulike språk i ulike situasjoner</i> 	Tips/metode: <ul style="list-style-type: none"> • Jobbe med ordklasser og sammenligne med eget skriftspråk. Kunne si noe om likheter og forskjeller mellom eget morsmål og norsk. Ressurs: <ul style="list-style-type: none"> • www.norsksidene.no
Reflektere over egen flerspråklighet og dens betydning for egen læring av fag og språk	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Reflektere over og samtale om sin egen kompetanse som flerspråklig</i> 	Tips/metode: <ul style="list-style-type: none"> • Jobbe med ordklasser og sammenligne med eget skriftspråk. Kunne si noe om likheter og forskjeller mellom eget morsmål og norsk. Ressurs: <ul style="list-style-type: none"> • www.norsksidene.no
Språk og kultur, Nivå 3		
Presentere egne tolkninger av personer og handlinger i relevant skjønnlitteratur	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Presentere egne tolkninger av personer og handlinger i relevant skjønnlitteratur</i> 	Tips/metode: <ul style="list-style-type: none"> • Muntlig presentasjon av for eksempel noveller, forfatter etc. Ressurs: <ul style="list-style-type: none"> • www.skriveresenteret.no • www.lesesenteret.no
Presentere viktige tema i noen sentrale norske samtidstekster	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Presentere viktige temaer i noen sentrale norske samtidstekster</i> 	Tips/metode: <ul style="list-style-type: none"> • Muntlig presentasjon av norske samtidstekster.

		Ressurs: <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.lesesenteret.no
Samtale om særlige kjennetegn ved ved noen norske dialekter	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kjenne språklige særtrekk ved noen norske dialekter</i> 	Tips/metode: <ul style="list-style-type: none"> • Lese og lytte til tekster fra ulike deler av landet. Kunne kjenne til og samtale om noen språklige særtrekk ved noen norske dialekter, for eksempel «æ», «jeg» osv. Ressurs: <ul style="list-style-type: none"> • www.nrktv.no • www.tv2.no • www.skrivesenteret.no • www.nafo.no
Forklare opphavet til noen vanlige norske ord og uttrykk	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Samtale om hvordan språk endrer form og status over tid (for eksempel forskjellen mellom et håndskrevet brev og en SMS melding eller endringer i bruk av tiltaleformer til lærere)</i> 	Tips/metode: <ul style="list-style-type: none"> • Lese tekster på SMS -språk og tekster skrevet av våre nye landsmenn, og sammenligne mot «korrekt» skrivemåte på bokmål (lokal læreplan 8. trinn – Tromsø kommune). Ressurs: <ul style="list-style-type: none"> • www.norsksidene.no
Forklare hvordan språk og sjangere brukes forskjellig i ulike sosiale sammenhenger	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gi eksempler på hvordan språk brukes forskjellig i uformell og formelle situasjoner. (for eksempel å be en venn om hjelp eller be ukjente om hjelp til å finne veien)</i> 	Tips/metode: <ul style="list-style-type: none"> • Lytte til å lese tekster fra ulike sosiale sammenhenger. Gjenkjenne ulikheter i bruk av språk til ulik kontekst. Ressurs: <ul style="list-style-type: none"> • www.nrktv.no • www.tv2.no

<p>Sammenligne ironi og humor i ulike språk</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kunne sammenligne bruk av ironi i norsk og eget morsmål • Forklare hvordan språk og sjangere brukes forskjellig i noen ulike sosiale sammenhenger • Samtale om hvordan språk kan uttrykke og skape holdninger til enkeltindivider og grupper 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunne gjenkjenne og bruke ironi og humor i tekster, og i muntlig språk. <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.skrivesenteret.no • www.norsksidene.no
<p>Samtale om hvordan språk kan uttrykke og skape holdninger til enkeltindivider og grupper</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Forklare hvordan språk og sjangere brukes forskjellig i noen ulike sosiale sammenhenger • Samtale om hvordan språk kan uttrykke og skape holdninger til enkeltindivider og grupper • Samtale om hvordan språk kan brukes for å uttrykke ulike holdninger til andre 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lytte til å lese tekster fra ulike sosiale sammenhenger. Gjenkjenne ulikheter i bruk av språk til ulik kontekst og snakke om dette. <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.nrktv.no • www.tv2.no
<p>Samtale om hvordan norsk språk endrer seg over tid</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Samtale om hvordan språk endrer form og status over tid (for eksempel forskjellen mellom et håndskrevet brev og en SMS melding eller endringer i bruk av tiltaleformer til lærere) 	<p>Tips/metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lære om språkdebatten mellom Wergeland og Welhaven og bakgrunnen for deres svært ulike syn på oppbyggingen av et nytt norsk språk. <p>Ressurs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.norsksidene.no

Ressurser

Læremidler	Hva?
<i>Dørene åpnes.</i> Fagbokforlaget.	Beregnet for voksne fremmedspråklige som skal ta grunnskoleeksamen i no. Som 2. spr. Antologi 1 og 2 (tekstsamlinger), lærerveiledning, studiehefte og aktivitetshefte.
<i>Eventyr fra 17 land.</i> Cappelen Damm.	Eventyr fra 17 land blir brukt av mange lærere, også i den vanlige norskundervisningen. Tekstbok og cd kan brukes på alle trinn. Øvingsboka er beregnet på mellomtrinnet og ungdomsstrinnet.
<i>Fra lyd til ord.</i> Almater forlag AS.	Alfa- nivå 1
<i>Gøy med norsk. Lesebok og Arbeidsbok 1 og 2.</i> Pedagogisk forlag.	Nivå 1-3
<i>Har det på tunga- og andre språklige bilder.</i> Forlaget Fag og Kultur.	Boka presenterer et utvalg frekventerte språklige bilder som vi omgir oss med i hverdagen. De språklige bildene er ikke bare forklart eller definert som i en ordbok, men hver uttrykk forklares gjennom en kort fortelling om en dagligdags situasjon, som viser uttrykket brukt i praksis.
<i>Grip.</i> Fagbokforlaget.	<i>Grip er et læreverk i grunnleggende matematikk, naturfag og samfunnsfag for voksne innvandrere. Grip følger læreplanene etter Kunnskapsløftet 1–7, men er tilpasset den voksne deltakeren. Grip 1 oppfyller kompetansemålene etter 2. og 4. trinn og Grip 2 oppfyller kompetansemålene etter 7. trinn. Lærestoffet er presentert på lett norsk, men med faglig tyngde. Grunnbok, d-bok, digital nettportal.</i>
<i>HEI. Norsk for voksne innvandrere.</i> Cappelen Damm.	A1 (Alfa - Nivå 1) – Spor 1 og 2 A2 (Nivå 1-2) – Spor 1 og 2 Nettressurs.
<i>Klar, ferdig, norsk.</i> Fagbokforlaget.	Nivå 1-2 Læremiddelpakke for elever som følger læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter (1–10). I læreverket vektlegges de fire hovedområdene lytte og tale, lese og skrive, språklæring, språk og kultur. Verket ivaretar i alle komponenter en systematisk ord-, begreps- og språkinnlæring knyttet til ti tema. Hovedvekten i verket er norskinnlæring, men det integrerer også natur- og samfunnsfagstema. Omfattende nettressurs, bildeordbok, 5 arbeidshefter/2 arbeidsbøker.
<i>Leseglede 1-6.</i> Cappelen Damm	Leseglede er en serie illustrerte historier med oppgaver som stimulerer til lesing og skrivning. Målgruppen er i hovedsak voksne innvandrere som skal lære norsk, men

	tekstene egner seg også for ungdommer og voksne som trenger tilrettelagte lesetekster. Fin til bruk på alle nivå, og som utgangspkt for samtale i gruppe. Skrevet av samme forfatter som har skrevet <i>Skriveglede</i> .
<i>Leseunivers</i> . Lesehefter. Cappelen damm.	Alle nivå
<i>Min første kryssordbok</i> . Egmont forlag.	Alfa
<i>Mine første tusen ord</i> . Ord og bilde. Fonna forlag.	Alfa
<i>Min tospråklige snakkende ordbok</i> . Det flerspråklige bibliotek. Finnes på følgende språk: somali, tigrinja, thai, arabisk.	Nybegynnere
<i>Norsk grammatikk. Norsk som andrespråk</i> . Cappelen Damm.	Teoribok og arbeidsbok.
<i>Norsk Pluss Ungdom</i> . Cyberbook	Nivå 1-3. Har egen nettressurs.
<i>Norsk start</i> . Cappelen damm.	1-4 5-7 8-10 Tekstbok og arbeidsbok. Nettressurs
<i>ORD 1 og 2</i> . Cappelen Damm.	Alfa – nivå 1 Lesebok og arbeidsbok.
<i>Perler med penn</i> . Cappelen Damm.	Perler med penn består av tekstsamling, to arbeidsbøker og lærerveiledning.
<i>Praktisk norsk 1 og 2</i> . Cappelen Damm.	Nivå 1 og 2 Lesebok og oppgavebok. Gratis nettressurs.
<i>Salto 1-7</i> . Gyldendal.	Nivå 1-3 Lesebok og arbeidsbok. Gratis nettressurs Smart tavle
<i>SATS</i> . Fagbokforlaget.	Nivå 1 og 2 Tekstbok.

	<p>Tekstbok i digital utgave. Arbeidsbok med lytteoppgaver. Nettsted med digital lærerveiledning og lydfiler for lytteoppgaver. Sats er verket som passer både for minoritetsspråklige ungdommer i ungdomsskolen og videregående skole. Verket passer også for elever som trenger en enklere fremstilling av fagstoff. Bøkene tar utgangspunkt i kompetansemålene i grunnleggende norsk, med innslag av andre fagområder som samfunnsfag og naturfag. Verket inneholder tekster og øvelser på ulike nivå og for elevene skjønnlitteratur på deres eget språknivå.</p>
<p><i>Skriveglede. Skriveøvelser til glede og nytte.</i> Cappelen Damm.</p>	<p>Skriveglede inneholder skriveøvelser mot delprøvene i skriftlig framstilling på nivå A2, B1 og B2. Skriveglede består av tekster, spørsmål, oppgaver og illustrasjoner som kan inspirere deltakerne til å skrive. For å forenkle skriveprosessen er det en muntlig tilnærming til mange av temaene, og det er illustrasjoner som åpner for ulike fortolkninger.</p>
<p><i>Snakk om det</i> (Lærerveiledning, plansjer, arbeidsbok). Hauge, An-Magritt: Cappelen 1999.</p>	<p>Praktiske samtale og lytteøvelser satt i bokform fra NAFOS tidligere leder.</p>
<p><i>Zeppelin 1-7.</i> Lesebok, språkbok og arbeidsbok. Aschehoug.</p>	<p>Nivå 1-3 Gratis nettressurs.</p>

Nettressurser:

Linker	Hva?
--------	------

https://stenbraten.osloskolen.no/fagtilbud/laringsstotte/lenkesamling/	En god oversikt over ulike nyttige lenker i mange ulike fag. Ressursene er gratis.
www.uttale.no	Her finner du mange gode tips til uttaleøvelser
www.visnakker.no	Her finner du mange lytteøvelser. Lære nye ord og begreper.
www.Kompetansenorge.no	Het tidligere VOX. Her finner du mange ulike øvelser, materiell til kopiering, læringsressurser og videoer på alle nivå.
www.salaby.no	Nettside inndelt etter fag i grunnskolen. God på interaktive oppgaver tilknyttet ulike tema. Har også morsmålsstøtte.
www.lokus.no	Nettside inndelt etter fag i grunnskolen. Interaktive oppgaver tilknyttet ulike læreverker. Noen av læreverkene har morsmålsstøtte.
www.morsmal.no	Her finner du tospråklige opplegg og ordlister.
Multi nettoppgaver 1-7. www.podium.gyldendal.no	Fine interaktive oppgaver innenfor matematikk, tallforståelse.
www.Kompetansenorge.no	Het tidligere VOX. Her finner du mange ulike øvelser, materiell til kopiering, læringsressurser og videoer på alle nivå.
http://www.tekstlab.uio.no/grei/spill/spill3-greenpil.html	Ulike grammatikkspill på nett.
http://norsksidene.no/web/	Konkrete undervisningsopplegg of interaktive oppgaver med bla. lesing av tabeller og vitser, grammatikk, tegnsetting.
www.polium.gyldendal.no/nyekontekst	Her finner du bla mange grammatiske innfyllingsoppgaver.
www.netteleven.no	Samleside med lenker til ulike fag, bla nettoppgaver som omhandler rettskriving, lesetrening, ordklasser, syntaks, sammensatte ord, lyder og begreper.
www.lexin.no	Ordbøker laget særskilt for minoritetspråklige elever i grunnopplæringen. Oppslagsordene er valgt ut spesielt for målgruppa, men har en del mangler. Du vil ikke finne alle ordene på alle morsmålene.

www.nafo.no	Nettside for Nasjonal senter for flerkulturell opplæring.
www.ung.no	Her kan elevene finne tekster og bakgrunnsmateriale når de skal skrive egne tekster. Aktuelt for nivå 3.
www.daria.no	Eksempler på elevtekster andre har skrevet. Aktuelt for Nivå 3 i arbeid med opphavsrett og kildebruk.
www.slideshare.net/digitaldommekraft/tone-kildekritikk	Digital dømmekraft/ kildebruk (opphavsrett. Aktuelt for nivå 3.
www.cappelendamm.no	Her finner du bl.a. tekster og tips til arbeid med virkemidler og ulike sjangre.
www.nynorsksenteret.no	Mange gode ressurser for å bli lært om setningsoppbygging på sidemålet, samt lesing av tekster på sidemålet. Aktuelt for nivå 3.
www.skrivesenteret.no	Her finner du mange gode undervisningsopplegg som handler om skriving, bla skriverammer med eksempler på tekstbindere elevene kan bruke når de skal skrive debattartikkel.
www.skrivesenteret.no/uploads/files/Snorkort_nettside.pdf	Her finner du maler for å lage snorkort.
www.dubestemmer.no	Opphavsrett og kildebruk, personvern, nettvett og digital dømmekraft.
http://tromso.iktplan.no/	
www.lesesenteret.no	
www.kunnskap.no	
www.tv2.skole.no	
www.nrktv.no	Her finner du bla NRK Super som har gode nyhetssendinger laget til barn.
www.creaza.com/no	Her kan elevene lage digitale tegneserier.

http://nafo.hioa.no/wp-content/uploads/2013/10/NAFO-Id%C3%A9hefte.-Spr%C3%A5klig-og-kulturelt-mangfold-%E2%80%93-en-ressurs-i-oppl%C3%A6ringen.pdf	Idehefte: Språklig og kulturelt mangfold – en ressurs i opplæringen. Her ligger tips til hvordan skolen kan anerkjenne og jobbe med språklig og kulturelt mangfold i alle fag, knyttet til kompetansemål.
http://www.fn.no/Aktuelt/Kalender/Internasjonal-morsmaalsdag	Bakgrunn for hvorfor vi markerer den internasjonale morsmålsdagen.
http://nafo.hioa.no/wp-content/uploads/2013/08/Undervisningsopplegg-1-7-kl-nr-3.-utrykke-egne-%C3%B8nsker-og-meninger.pdf	Et undervisningsopplegg laget av NAFO som omhandler å uttrykke egne ønsker og meninger.
http://lesesenteret.uis.no/boeker-hefter-og-materiell/boeker-og-hefter/mangfald-i-sprak-og-tekst-article80069-12686.html	Hefte nedlastbart i PDF fra Lesesenteret. Omhandler leseopplæring i et flerspråklig perspektiv. Her kan du bl.a. lese om trekantsamarbeid og stillasbygging.
www.praktisknorsk1.cappelendamm.no/c157697/sammendrag/vis.html?tid=157700	Praktiske grammatikkoppgaver.
www.padlet.com	Her kan klassen sammen lage tankekart på tavla digitalt. Kan brukes i begrepsopplæring, som førlesningsstrategi eller som etterlesningsstrategi/oppsummering. Alle skriver ord på sin pc, som kommer opp på tankekartet på tavla. Lærer kan redigere. Kan også settes inn bilder osv. Kan logge inn på ulike måter, bl.a via facebook.
www.getkahhot.it	Her kan både elever og lærer finne mange digitale prøver/quiz som er lagd av andre på mange tema som vi er innom. En kan også lage egne prøver/ quiz ut fra tema en har jobbet med f.esk. Litt ulik kvalitet på prøvene som ligger ute.